

TH

2.11. 11:54 Dobrý den. Vysvětlíte mi prosím, jak je možné "provozovat" segregaci romských školáků, když o jejich zařazení do speciálních (praktických) škol rozhoduje pedagogicko-psychologická poradna a děje se tak se souhlasem rodičů? Jsou snad lidé v PPP působící rasisté a ignoranti?

A jak chcete transformovat speciální školy? Rodič se zdravým dítětem do nich své dítě nezapíše, protože máte-li ve třídě vícero obtížně vzdělavatelých dětí, trpí tím prokazatelně celý kolektiv. V současném českém školství, kdy se budou snižovat platy a ministryně chce od září zvyšovat míru vyučovací povinnosti, aby se ušetřilo ještě víc, můžete na asistenty zapomenout. Když tedy zrušíte tento typ škol a jejich žáky "integrujete" do škol "normálních", poškodíte v lepším případě buď děti z klasických škol (sníží se nároky) nebo děti ze škol speciálních (nebudou zvládat tempo, a tak se naučí méně než by mohly), s největší pravděpodobností však obě skupiny. Tohle opravdu chcete?

Jan Stejskal

3.11. 16:22 Krom "souhlasu rodičů" jsem na většinu otázek odpověděl, případně na ně odpovídá článek pana Komárka.

Souhlas rodičů, jak je dlouhá léta praktikován, nesplňuje ani jednu z obou podmínek informovaného souhlasu, tj. není ani informovaný (založený na dostatečných informacích), ani svobodný (zpravidla je činěn pod neformálním tlakem, v tísní, z oprávněné obavy o bezpečí dítěte na standardní - často animozní - škole, pod pohrůzkou krácení sociálních dávek apod.)

Povinností ředitelů škol je přitom informovat zákonné zástupce o rozdílech ve vzdělávacích programech. Tato povinnost, zakotvená školským zákonem, je v praxi systematicky obcházena.

Primární navíc není zájem rodiče, nýbrž zájem dítěte, který musí být vždy zohledňován přednostně. Vzdělávací systém by měl bedlivě reflektovat také to, že je-li část rodičů přímo vystavena sociálnímu vyloučení a jejich sociální kapitál je velice nízký, jejich souhlas s převedením dítěte může být ryze formalistickou záležitostí. I z historie je ostatně známo, že hluboká sociální nerovnost činí někdy z formální rovnosti pouhé alibi. V danou chvíli se tzv. souhlas (zejména díky výše uvedeným faktorům, které se slévají v nezákonnou praxi) obrací proti dětem.

T. M.

2.11. 12:51 Dejte mi jediný diskutovatelný důvod, proč bych měl jako bílý rodič "investovat" do napravování Romů? Moje dítě bude s několika z nich v jedné třídě a odnese to v nejlepším případě tím, že výuka bude pomalejší.

Navíc jejich rodiče o "nápravu" nestojí a nehnou pro ni prstem.

Jan Stejskal

3.11. 15:13 Předpoklad o pomalejší výuce je neodůvodněný. Mimoto, funkcí vzdělání není jen získání nějakých "pozitivních znalostí"; školy jsou institucionalizovanými socializačními mechanismy, které se komplexně - a do určité míry nevratně, neboť jde o formativní léta - podílí na sebeuvědomování a sebeutváření žáků, na konstrukci jejich identity.

Ostatně to do určité míry reflektuje i školský zákon, který mezi cíle vzdělání řadí (§2, odst. 2) např.

- a) rozvoj osobnosti člověka, který bude vybaven poznávacími a sociálními způsobilostmi, mravními a duchovními hodnotami pro osobní a občanský život, výkon povolání nebo pracovní činnosti, získávání informací a učení se v průběhu celého života,
- b) získání všeobecného vzdělání nebo všeobecného a odborného vzdělání,
- c) pochopení a uplatňování zásad demokracie a právního státu, základních lidských práv a svobod spolu s odpovědností a smyslem pro sociální soudržnost,
- e) utváření vědomí národní a státní příslušnosti a respektu k etnické, národnostní, kulturní, jazykové a náboženské identitě každého.

Každý sociální stát také s ohledem na udržení sociální soudržnosti usiluje o to, aby škola, která se často podílí na reprodukci sociálních nerovností, nerovnosti přinejmenším neprohlubovala a

naopak pokud možno tlumila; v daném smyslu jsou vzdělávací instituce nepostradatelnou platformou pro utváření sociální solidarity.

Pokud to stát nedělá, náklady v čase rostou.

Za zmínku také stojí, že u praktických (zvláštních) škol je významně posílena disciplinační (kázeňská, (pře)výchovná) funkce, na úkor funkce vzdělávací.

UPSETTER

2.11. 17:33 Zdravím Jane Stejskale, jak je možné, že ve Skandinávii například žádné zvláštní školy nejsou, děti emigrantů, co nejméně ani slovo řeknu ty které zeme jdou do normální školy, mezi normální děti... kde se právě jazyk rychle, během několika měsíců naučí, kromě jiného, jako třeba hygieny a tak podobně, proč to nejde v ČR když to jde jinde? Ať mi nikdo netvrdí, že to není rasismus! Jinak držím palce a přeju hodně úspěchu!

Jan Stejskal

3.11. 14:28 Právě rasové předsudky majoritní veřejnosti jsou v praxi jedním z nejvýznamnějších segregačních činitelů. Pro skutečný život práva je vždy zásadní smýšlení dotyčné společnosti - tzv. kognitivní předpoklady -, o něž se výklad právních norem nutně opírá. Tak lze také vysvětlit systematické porušování školského zákona, ke kterému v ČR dochází, a proto také iniciujeme masivní mediální kampaň, na eliminaci rasových předsudků zacílenou.

Marcel H.

2.11. 17:33 Pane Stejskale, nebojíte se ale toho, že vaší politikou a jednáním dojde nebo dochází k podpoře naprosté unifikačnosti a určité ztrátě identity? Romské děti se mají snažit co nejvíce a nejlépe "zapadnou" do našich představ o společnosti, ale zcela se opomíjí jejich kultura, historie, tradice? Nebudou romské děti v boji proti diskriminaci vlastně diskriminovány?

Jan Stejskal

3.11. 15:47 Při diskusi o identitě romské menšiny je vhodné položit si otázku, do jaké míry se jedná o identitu svobodně zvolenou, a nakolik jde o identitu vnucenou - většinovou společností definovanou jako neplnohodnotnou, méněcennou. Platit by pak obecně měl princip, který říká, že člověk je svobodnou bytostí a kolektivní příslušnost mu nemá být přidělena předem a nezávisle na jeho vůli, ale má pocházet z jeho dobrovolného a vědomého rozhodnutí.

Dále a konkrétněji je nepochybné, že romská identita nemůže být utvářena prostřednictvím zvláštních škol, které absolventy diskvalifikují z dalšího vzdělání, z trhu práce a fakticky je odsuzují k sociálnímu vyloučení.

Stejně jako standardní základní školy poskytují dětem z majoritní společnosti potvrzení a uznání jejich kolektivní identity napříč osnovami (v češtině, dějepise, zeměpise, občanské výuce), mělo by se obdobné opory dostávat dětem z menšinového, většinou zpravidla stigmatizovaného prostředí. Nejenže to dnes drtivá většina škol nedělá - školy často přímo reprodukují „romství“ jako něco, co je spojeno se tzv. sociální patologií...

Takové začlenění identitních opor by přitom měla provázet poctivá reflexe obou tradic, české i romské, a obou historií. Muselo by se přiznat, že romská menšina stále není přijímána jako rovnocenná, že většinu historie byla ostrakizována, pronásledována, v určitých obdobích přímo likvidována. V lepším případě pak podrobována násilné převýchově, kterou nikdy neprovázel respekt k důstojnosti a integritě Romů jako rovnoprávných lidských bytostí.

Fábera

2.11. 17:52 Ano, výzkumem bylo potvrzeno, že dochází k segregaci, je ale k dispozici skutečně kvalitně a kvalifikovaně odborníky provedená analýza výstupů (dosažených vědomostí, vzdělání, dovedností, atd., atd.) romských dětí z tzv. praktické zákl. školy a z té "normální"? Jak víte, že vaše přesvědčení, odhodlání i nadšení pro vaši věc je správné?

Jan Stejskal

3.11. 14:26 Například Psychologický ústav AV ČR a Pedagogická fakulta MU Brno realizovaly už v

roce 2002 pro Step by Step ČR výzkum, který přesvědčivě ukázal, že romské děti ze zvláštních škol zvládnou - za určitých předpokladů - učivo běžných základních škol.

Z výzkumu vyplynulo, že pokud jsou děti vzdělávány podle protipředsudečného vzdělávacího programu „Začít spolu“, mezi jehož atributy patří mezi jiným důvěra mezi žákem a učitelem, nemalá část z nich v hlavních předmětech podává výkon srovnatelný s výkonem požadovaným na standardních základních školách, ať už na hranici průměru nebo lehkého nadprůměru. Už v roce 2002 tak bylo ověřeno, že použitím vhodných výukových metod se mohou děti, dodnes odklizené do zvláštních (praktických) škol, naučit srovnatelnému množství učiva jako všechny ostatní děti. Celý výzkum je k dispozici na stránkách www.spolecnedoskoly.cz.

A obecně: pokud se romským dětem zajistí standardní míra bezpečí a přijetí, efektivní ochrana před psychickou a fyzickou šikanou (například - každé romské dítě se v třídním kolektivu dřív nebo později dozví, že je „cigán“ - přičemž významové konotace odkazují k podřadnosti, opovržení, nepřijetí) a diskriminací (odlišným, předsudečným přístupem pedagogů v identických situacích), není jediný seriózní důvod domnívat se, že by měly podávat horší výkony. V případě dětí, které navíc čelí sociálnímu vyloučení, jsou ze zákona k dispozici vyrovnávací opatření, která eliminují významné znevýhodnění způsobené ekonomickým nebo prostorovým vyloučením. Jsou využívána jen minimálně.

Roman Belák

2.11. 18:18 Požadujete připravit a neodkladně nastartovat masivní kampaň proti rasovým předsudkům - víte již, alespoň v hrubých rysech, jak by taková kampaň měla vypadat? Nebo bude potřeba najmout externí, zkušenou (dostatečně drahou) reklamní agenturu, která dokáže image našich romských spoluobčanů vylepšit? Nebude to zas jen prostřednictvím lží, mediální manipulace a nekorektního ovlivňování? Nebylo by lepší ty prostředky investovat přeci jen lépe?

Jan Stejskal

3.11. 14:07 Představu o podobě kampaně máme. Její obsah a rozsah by měl splnit dvě hlavní funkce, a sice rozpoutání skutečné veřejné debaty a eliminaci silných předsudků majoritní společnosti ve vztahu k romské menšině. Postojové klima ve společnosti, kdy dlouhodobě přibližně sedm z deseti respondentů deklaruje k Romům odmítavý vztah nebo přímo odpor, je klíčovou překážkou integrace romské menšiny a jedním z hlavních důvodů pokračující diskriminace. V důsledku by to nepochybně byly dobře investované peníze.

Sylva Dockalova

2.11. 18:32 Jde vám tedy spíše o odstranění toho skatulkování nebo o uplatnitelnost absolventů? Co zapřemyslet o založení elitní romské školy s kvalitními pedagogy, aby ty děti měly konkrétní cíl a vzor a viděli, že když budou dobří, mohou uspět a na te prestižní škole získat stipendium všem gadzům navzdory?

Jan Stejskal

3.11. 14:52 Jedná se nám o obojí. Být Romem v této společnosti znamená nést stigma. Fakt, že vzdělávací systém vnucené znevýhodnění systematicky zneužívá k výrobě sekundární stigmatizace tím, že žáky pro jejich původ nálepkuje jako mentálně retardované, je nehoráznost, která musí skončit. Současně musí mít všichni žáci příležitost získat plnohodnotné, neredukované vzdělání, které jim jednak umožní účast na pracovním trhu, jednak bude důležitým faktorem pro získání společenské prestiže a pozitivně tak ovlivní velikost jejich sociálního kapitálu.

Jsme pro ta systémová řešení, která jasně respektují, že „odděleně nikdy není rovně“. Úspěch „navzdory“ podmínkám je cesta pro výjimečné jednotlivce, nikoliv obecná cesta k nápravě.

A. Dalecká

2.11. 19:58 Děkuji vám i panu Komárkovi za podporu něčeho tak potřebného jako jsou rovné šance pro děti. Ať již jakékoliv národnosti a rasy. Nešlo si však nevšimnout, že s lidmi na ministerstvu jste nemáte zcela shodné názory na věc. V čem podstatném se liší?

Jan Stejskal

3.11. 14:10 S ohledem na to, že nás zítra čeká jednání s ministryní Kopicovou, odpovím takto:

každou případnou neshodu lze v dialogu překonat a vyřešit. Stěžejním východiskem při jednání by přitom mělo být vědomí, že jakmile je dítě - jakkoliv neoprávněně - přeřazeno do zvláštní (praktické) školy, téměř nikdy nemá skutečnou šanci vrátit se do školy standardní. Podstatné je tedy to, že dětem běží čas. Věřím, že tomu bude odpovídat přístup všech zainteresovaných.

J. Tkáč

3.11. 12:00Nezlobte se pane Stejskal, ale rád bych rád slyšel i názory na věc a možnosti řešení situace i z úst samotných Romů. Jak si oni sami představují nápravu? Čím chtějí přispět? V tom článku mi chybí právě toto. Dvě strany se dohadují, hádají a třetí... (?)

Jan Stejskal

3.11. 14:14Jednoznačně souhlasím. Zřívule práva je romská organizace, stejně jako některé další v koalici Společně do školy.

Lucie Bohatová

3.11. 12:59Zaznělo to i v diskusi pod článkem: Poslední rok školky je zdarma, tak proč ve školkách je vidět tak málo romských dětí? Neměla by ta snaha o rovný přístup a odstranění vzájemných bariér započít již tam?

Jan Stejskal

3.11. 14:22V našich návrzích na mateřské školy klademe zásadní důraz, považujeme je za výrazně lepší řešení, než jakým jsou - často výlučně romské - přípravné třídy. Ty jsou někdy dokonce zřizovány při praktických (zvláštních) školách, a děti pak samozřejmě pokračují tam, kde si zvykly.

Podle oficiálních údajů ale schází v mateřských školách pro školní rok 09/10 deset tisíc míst. A ačkoliv mají děti v roce před nástupem povinné školní docházky přednost, v praxi pak pro romské děti tato přednost zhusta neplatí.

d_l

3.11. 14:08I já se tedy zeptám v přímé diskusi s jistě kompetentním člověkem - děti ve vámi zamýšlených multikultury vzdělávacích ústavech nejsou jen pro své vlastní blaho a znalosti, ale zároveň slouží i jako učitelé socializace. Jenže to je náročný job, který samozřejmě odčerpá část jejich úsilí, životního pohodlí a dětského štěstí. Řekněte mi jediný důvod, proč by měl rodič, byť je to v zájmu společnosti, obětovat štěstí svého potomka?

Jak je chcete přesvědčit k tomu, aby své děti obětovali na oltář lepších příštích. I naprosto nerasistický rodič musí vidět, že soužití s lidmi z určitých sociálních skupin je problém. Proč by měl své dítě vystavovat zvýšeným nárokům, které jemu samotnému nic dobrého nepřinesou, když nemusí a nic, krom problémů, mu z toho neplyne?

Jan Stejskal

3.11. 15:29Pokud rodiče dětem nepředávají své předsudky (nikoliv stereotypy, nýbrž opravdu předsudky: tedy emočně založené, novou informací nezměněné a tedy rigidní stereotypy, jejichž funkce není poznávací - předsudek slouží primárně k akceptaci nositele v referenční skupině), není důvod domnívat se, že by dětem, ať už jsou jakéhokoliv původu, mělo ve společné škole jakkoliv ubýt "štěstí". Naopak se mohou vzájemně poznat, což jim může být - například z hlediska sociální inteligence - významně ku prospěchu.

Navíc, rozdíl se při vzájemném styku stírají, sociální distance segregací naopak roste.

Mimochodem, hlavní problém je na straně majoritní společnosti a státu. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva v kauze D.H. a ostatní proti ČR je k dispozici na www.spolecnedoskoly.cz.

Magda

3.11. 14:54A co zvyšující se agresivita mezi žáky všeobecně? Mám na mysli hlavně tu vůči svým učitelům a dalším pedagogickým pracovníkům? Jak chcete zamezit tomuto? Mluvíte o vzájemné důvěře mezi žáky a učiteli, ale v rámci tažení proti potírání práv dětí se stále výrazněji osekávají práva učitelů... :-(

Chodíte na "inspekce" do běžných vyučovacích hodin?

Zajistíte současně i lepší připravenost učitelů na přítomnost romských žáků v jejich třídě (znalost jejich mentality, kultury, atd.atd.)?

Jan Stejskal

3.11. 15:43 Učit je velice těžké, náročné povolání, obzvlášť ve společnosti, která - ač v zásadě nemá mnoho jiných alternativ - neklade důraz na svůj "vzdělanostní" rozměr.

Strukturální erozi autority, která se netýká jen pedagogů, my ale jistě nezastavíme. Taky bychom si nicméně velmi přáli, aby toto povolání bylo lépe honorováno a mělo větší sociální prestiž, což spolu - do jisté míry - souvisí.

Je současně zřejmé, že na strukturální tendence nebo systémové deficity nemohou doplácet žáci z romské menšiny.

Na lepší připravenosti učitelů (včetně potřebných znalostí a jejich náležitých reflexe) do určité spolupracujeme s MŠMT, doufáme, že spolupráce bude - a snad ještě intenzivněji - pokračovat.

Lze se na nás taky obracet přímo, rádi pomůžeme.